

ÁLLATOK VÉDELME.

A KOLOZSVÁRI ÁLLAT-VÉDŐ-BEYESÜLET

Szerkesztőség:
SZÉCHY-VILLA
I. EMELET

hord a kéziratok, tudak
zárók, előfizetések
kiszámlái.

HAVIKOZLÓNYE.

Szerkeszti:

SZECHY KÁROLYNE LORENZ JOSEPHINE.

az Egyesület elnöke.

Tagoknak

tagsági díj fejében jár

Előfizetési ár:

Egész évre 1 frt — kr

Fél " — " 50 kr

Számonként 10 kr

Harmadik évfolyam.

Kolozsvár, 1898. január 1.

4. szám.

SZÓZAT A MAGYAR HÖLGYEKHEZ.

Volt két leánytestvér. Mint ikrek, annyira hasonlítottak egymáshoz, hogy alig lehetett őket megkülönböztetni. Nem csak szépség tekintetében ritkították párjukat, hanem a legszebb lelkitehetségekkel is meg voltak áldva. Jómódu szülei a legjobb nevelésben részesítették őket.

Hozzájok egy fiatal ember volt járatos. Ez sokáig a legnagyobb zavarban volt, ha azt kérdezték tőle, hogy voltaképpen melyikhez vonzódik inkább? Végre megszabadult e kényes helyzettől. A mint ugyanis egykor a házikertben a két hajadornál sétálgatott, az egyiknek ruhájára egy katiczabogár szállt. A leány a bogarat a földre dobta és eltiporta. Nemsokára a másik leányra is szállt ily bogárka. A leányzó ezt gyöngéden megfogván, szépen egy virágra tette. A házasulandó fiatal ember, ki mindkét jelenetnek figyelmes szemlélője volt, most ime, már megtudta mondani, hogy melyikhez vonzódik jobban. Főlöskégy is talán megmondani, hogy a gyöngédszívűhöz vonzódott ezuttal jobban s hogy ezt választotta azután életársának.

Hidéken nagy a nőnek a
Szépsége és szelteme,
Ha hiányzik az, mi legfőbb,
A gyöngédség kelleme:

A nőnem legfőbb baja lévén a *gyöngédség*, szabad-e oly divatnak hódolnia, s mely a gyöngédség teljes hiányát tetelezi föl s mely épen olyan *izléstelen*, a milyen *szívtelen* és *kegyetlen*?

Ha vademberek nyaktánczra állított állat- és emberfogakkal diszitik föl magokat, azt nemde izléstelennek találjuk?

Ámde nem épen oly izléstelen az, midőn egy hölgy *kitömött holttestekkel* (fecske, gátamb, kolibrivel) disziti föl magát, midőn kisebb-nagyobb ornithológiai gyűjteményt visel magán elül-hátul?

De nemcsak az izlést sérti e divát; hanem az emberies érzés- és gondolkozásmódot is, lévén ez valamennyi divat közt a legdurvább, legszívtelenebb, legkegyetlenebb.

Már pedig ha igaz, hogy a kegyetlen ember a legrosszabb ember, akkor igaznak kell lennie annak is, hogy ez a divat, mert kegyetlen, a legrosszabb divat.

E divat annál undorítóbb, minthogy az állatvilágnak épen amaz osztályát fenyegeti végpusztulással, melyet egyrészt a telhetetlen falánkság, másrészt a semmit sem kimélő mai vadászszenvedély ugyis a legborzasztóbb módon pusztít és irt.

Hogy e pusztítás, ez irtás mily iszonyu mértékben történik, az minden képzeletet fölülmul.

Igy például tény az, hogy a fecskét, melyet a mi jó magyar népünk a világerő sem bántana, minthogy azt hiszi, hogy szerencsét hoz ama háznak, a hol fészkel,¹⁾ kivált Olaszországban és Dél-Franciaországban évenként akkor, mikor költözködésekor ez országokon átvonul, hálókka fogják és azután sem kiméletet, sem határt nem ismerő torkosságból megölik, megsütik és fölfalják!

Általában borzasztó a költöző-madaraknak pusztítása. Dél-Franciaország, Olaszország, Görögország, valamint Görz, Gradiška és Isztria piacain a holt tengeliczék, kenderikék, csalogányok, fecskék és pacsirták valóságos halmokat képeznek!

Ily sors vár, ime, kedves éneklő madarainkra őszi költözködésükkor, miután tavasszal és nyáron virányainkat, berkeinket és érdeinket dalaikkal fölvidámitották és földjeinket és kertjeinket a falánk hernyóktól és mindenféle kártevő rovartól megszabadították.²⁾

De nem csak akkor vannak kitéve a halál-veszedelemnek, a pusztulásnak, a mikor költözködnek, hanem már költözködésük előtt is.

A mai önzés, a mai kapzsiság nem ismer kiméletet sehol és semmikor sem.

Annak daczára, hogy például a pacsirtát egyrészt hangjának ereje és kelleme, másrészt dalainak változatossága és ugyyszólván kifogyhatatlansága a legkedvesebb s az emberi szívhez legjobban szóló éneklő madarak egyikévé avatja, mégis mit kap jutalmul dalaiért az emberektől?

»Az az édes, az a kedves,
Andalító pacsirta,
Melyet Isten a mi szívünk
Örömeire alkota?«

¹⁾ Ezért hívogatják faluhelyen énekszóval Istennek e madárkáját, min szerencsehozót.

»Hosszu farku fecske, Isten madárkája!
Gyere ide, kérlek, házunk ablakára,
Házunk kapujára, a házunk falára,
Ide építsd fészked ereszünk aljára!«

(L. »A madarak kérélmé.« B. Büttner Linától.)

²⁾ »Tápláléka hernyók, férgek,
Ha egy madárkat megöltél,
Millió hernyót megmentettél,
Miért bántjátok ti tehát
Az éneklő szép madárkát?«

(L. »Állatvédő arany ábécé. Jó gyermekek számára.« Írta Szini Péter.)

Feleljenek e kérdésre a következő adatok:

A Brockhaus-féle »Conversations-Lexicon« tizedik kiadásában »Lerche« alatt azt olvassuk, hogy ama pacsirták száma, melyeket Észak-Németországban évenként akkor fognak és megölnék, a mikor ősszel a költözködéshez készülődnek, sok millióra rug; — hogy Hollandia s a szomszédos tengerparti tartományok a londoni piacra évenként körülbelől három millió megölt pacsirtát küldenek; hogy kivált Lipcse, Wittenberg és a Saale közt, valamint Thüringiában üzik nagyban a pacsirtafogást.

Valóban, ha éneklőmadarainknak e kegyetlen, barbár pusztítása még sokáig tart, utódaink csak madárgyűjteményekben fognak velök megismerkedhetni!

Hisz már most is általában milyen ritkák!

Néhol már nincsenek is, már teljesen kipusztultak, úgy, hogy ott *madárdal* nem hallik többé, hanem mindenütt, az erdőkben, berkekben és mezőkön egyaránt szomorú némaság, ijesztő siri csend uralkodik.

E végpusztulásukat, sajnos, nagyon elősegíti a mai — sokkal tökéletesebb — löfegyverek olcsósága is.

Egy Flaubert-puska csak néhány forintba kerül, úgy, hogy nem csak a felnőttek pusztíthatják kényök-kedvök szerint a madarakat,¹⁾ hanem már gyerkőczök is lödözhetnek mai nap szivtelenül mindenre, a mi madárnevet visel.

Hogy a madarak ne csak Európában, hanem a többi négy világ-részben is teljesen elpusztuljanak, arról, fájdalom, már huszonöt esztendő óta gondoskodik egy szivtelen, kegyetlen, barbár *dívat*.

E huszonöt év alatt statisztikai kimutatás szerint a dívat kedvéért leölt madarak száma majdnem három milliárdra, vagyis *háromezer millióra* rug, úgy hogy egy-egy évre majdnem százötven millió megölt madár esik!

Ki az, kinek szive, föltéve, hogy még nem fásult el egészen, meg ne indulna e rettentő madárirtás hallatára?

Hogyha a nők nem viselnének diszül kalapjaikon és ruháikon tollakat és kitömött madártetemeteket, hanem virágokkal, csipkékkel és szalagokkal, sőt ha telik, akár aranyba foglalt valódi gyöngyökkel, igazi gyémántokkal diszitenék föl magokat: megölte volna-e a lefolyt huszonöt év alatt közel három milliárd ártatlan madárkát?

Nem, mert hiszen épen csakis a magokat madártollakkal és madárhullákkal diszítani kívánók kedvéért öldösték, gyilkolták és öldösik, gyilkolják, fájdalom, még mindig a jó Teremtőnek e remek állattalkotásait.

¹⁾ »Lódd le, édes apa, azt a vörösbegyét. — Az a potpás csillogó Flobert-fegyver csak annyit mondott: piff — és a csicsergő szép kis veresbegy ott feküdt vérében ázva a földön. Odaadták Linának, a vadászskutyának, ne nyihogjon hiába. Milyen biztos kezéd van, — hízelt a nagyságos asszony férjének. Jaj, de szép! A papa madarat lőtt! — ujjongnak a gyermekék. És arra egyik sem gondol, hogy a ki egy kis madár halálában, védtelen állat vonaglásában gyönyörködik, annak kebeléből kivész a részvét nemes érzelme ember-társai iránt is!« L. »A szivtelenség a nyaratásban.« Montecuccoli Emma grófnénak ajánlja Szanday Zenó.

Ha ez megczáfolatlanul igaz, akkor azt az annyi ártatlan madárkát életétől megfosztó kegyetlenebbnél kegyetlenebb divatot követő nők nem bűnrészesek-e az iszonyu vérontásban, a vandál öldöklésben, melynek hallatára sajnálatot kell éreznie mindenkinek, a kibén szív lakik?

Van-e az *e páratlan kegyetlenségű divatnak* hódoló nők között csak egy is, a ki nyílt homlokkal elő merne lépni és ama divat követelte embertelen vérontásért és öldöklésért a felélősségek rá eső részét magára merné vállalni?

S ha volna oly nő, nem kellene-e tőle mindazoknak, kiknek még el nem fásult egészen a szívek, mint *emberi szörnyetegtől* borzadva elfordulniok?

Vajjon amaz istentelen divatnak követői nem sajnálják-e egy cseppet sem a szegény madárkákat, a melyek, miután azokból a divat kedvéért *sok milliót* ártatlanul öltek meg, most már annyira megrikkáltak, hogy, ha az az ördög kieszelte gonosz divat valahára meg nem szűnik, nemsokára teljesen ki lesznek irtva a föld színéről?

Nem esztelen *merénylet-e a természet ellen* addig folytatn e madárirtó divatot, a míg van madár a világon?

Nem megbántása-e a jó Istennek az, ha teremtménye, az ember, hiu divat kedvéért valóságos irtóhadat indít a madarak ellen, a melyek szintén Isten teremtményei, melyek az állatok között épen a legártatlanabbak, a legkedvesebbek, a leggyönyörűbbek és mint dalnokok: a legköltőibbek is?

Vajjon az, kinék helyén van a szíve s ki emélfogva a természetben a szépet szereti, maradhat-e közönyös, midőn értésére esik, hogy a madarak legpompásabbjai, t. i. a paradicsommadarak, kevés kivétellel már mindnyájan áldozatul estek az irtóhadat nem ismerő, kiméletről mitsem tudó, öldöklései közben szánszólomról hallani sem akaró iszonyu divatnak?

Kit nem döbönt meg e gyönyörű madárfajnak ily barbár kiirtása egy *folytonos öldöklést* föltételező embertelen divat kedvéért?

Kit nem indít meg a tengeti-sasnak a sorsa is, mely gyönyörű szép madár Floridában már teljesen ki van irtva s mely másutt is már kipusztulófélben van, még pedig azért, mert ama fehér tollak, melyekkel a női kalapokat díszítik, *csak költészkor* kaphatók, úgy hogy a madárral együtt a még ki nem költött tojásoknak, valamint a már kiköltött, de magokat táplálni még nem tudó zsenge fiókáknak is el kell pusztulniok!

Hogy ily lelkiismeretlen, brutális divat még most is fenntartja magát, az az annyira *műveltnek látszó XIX. század szegye-méne és gyaldasatára* válik.

S ilyen, minden jobbat *észét* gunyoló, minden *könyörületet* méltózó, minden irtóhadat lábba tapodó divat már huszonné esztendő óta dühög.

Szabad-e tovább is tűrni oly divatot, melyhez annyi ártatlan vér tapad, mely miatt már milliók milliók madárkánk a vére az égbe kiált?

Addig várjunk-e összekulcsolt kezekkel, tétlenül, míg a madarak kivészése következtében ama galád, szívtelen, embertelen divat magától meg nem szűnik, kudarcot vallva meg nem bukik?

»Belátjuk ugyan, hogy e divat gyöngédtelen, sőt szívtelen irgalmatlan, kegyetlen, embertelen, de mit tehetünk, ha divat?«
Igy vélik némelyek divatkövetésüket mentegeshetni.

Ez épen oly mentegetés, mint hogyha vad indiánok így szólanának: »Belátjuk ugyan, hogy a szkalpozás (a fejbőrnyúzás) gyöngédtelen, sőt szívtelen, irgalmatlan, kegyetlen, embertelen, de mit tehetünk, ha divat?«

Nem, nem! Ily mentség nem érvényes. Mint mindennek, ugy a divatnak is vannak határai. Akár nevetséges, akár bárgyu is lehet a divat, de *embertelennék* nem szabad lennie.

A mi embertelen, az nem méltó az emberhez, tehát oly divat, mely embertelen, az emberi méltósággal meg nem fér.

Szent kötelesség, oly divatnak „netovább«-ot mondani, mely az egész nőnemre káros hatása, a mennyiben szívét megkeményíti, izlését pedig megrontja, mert lám, *aesthetikai szempontból* sem helyeselhető a millió számra irgalmatlanul legyilkolt madaraknak kitömött holttetemében való gyönyörködés.

Valamint ugyanis az emberek, ugy az állatok is csak addig lehetnek valóban szépek, *mig élnek*; csak addig tetszhetnek és gyönyörködhetnek igazán, a míg bennök élet van.

Holttetem, akár emberé; akár állaté az, nem kelthet örömet, nem okozhat gyönyört *épirzési* és *épirzési* emberben.

Ama madárirtó divat fölött tehát, — melyet az *ethika*, a *morál*, az *erkölcstan*, mint szívtelent, kegyetlent, embertelent kárhoztat, ime az *aestetika*, a széptan is pálczát tör!

S e vandál divat követelte madárirtasnak következményei be szomorúak, be gyászosak lesznek!

A pacsirta nem fogja többé kora hajnalban a legelőre kivonuló nyájért üdvözölni; nem fogja többé dalaival a terhes munkában levő földmivest fölvidámitani, nem fogja többé elandalítani a vándort. A fecske nem lesz többé a tavasz hírnöke. A fűj pitypalatyja, valamint a kakuk méla szava is örökre elnémul. Mindenütt, mintha csak átok sújtotta volna az erdőket, berkeket, virányokat és mezőket, halotti csend fog uralkodni.

Szomorú, kihalt lesz minden!

A *gazdálkodás* szörnyű módon elszaporodott hernyók, férgek és bogarak milliárdjainak nyüzgése fogja megrémíteni és kétségbe ejteni mindenütt.

Hogy minket az utókor átka ne érjen: azt akarja e szózat is. tőle kitelhetőleg megakadályozni.

Hogy e szózat a pusztában kiáltónak szava ne maradjon, az elodázást nem térő ügy haladéktalan fölkarolására van szükség.

Egyesületek fölszólaltak már ez ügyben. Kiváló figyelmét érdemel e tekintetben a »Berliner Thierschutz-Verein zur Bekämpfung der Massenthierquälereien in Deutschen Reich« röpirve, melynek tartalma: I. »Aufauf an die deutschen Frauen.« — II. »Die grausamste aller Moden. Von Dr. Karl Landsteiner.«

Fölszóaltak továbbá ez ügyben külföldi lapok is, közöttük a »*Times*« című világlap is, melyben Mr. W. H. Hudson meleg szavakban szól a nők szívéhez, hogy hagyjanak föl valahára azzal a madárvilágot végpusztulással fenyegető divattal.

Szükséges, hogy a hazai lapok is fölszóaljanak, hogy hallassák mindenüvé — a legmagasabb palotákba s a legalacsonyabb kunyhókba egyaránt — ható szavokat.

Szükséges továbbá, hogy a *leányiskolákban* a tanítók is magokévá tegyék e szent ügyet és figyelmeztessék zsenge leánytanítványaikat arra, hogy azt a szivtelen divatot ne kövessék.

Nagy mulasztási vétket követnének el a *lelkészek* is valláskülönbség nélkül, ha ez ügyet hallgatással mellőznék.

Midőn az ember a világ ura, a madárvilágnak vérengző zsarnokává, öldöklő hóhérjává fajul: nem *szent kötelességök* e a lelkészeknek és tanítóknak komolyan intő szavokat hallatni, hogy gátat vessenek az embertelen madárpusztításnak!

Szabad-e ily esetben hallgatniok?

Jusson eszökbe azoknak, kik ilyenkor hallgatni tudnak, az irás azon helye, a hol a „néma ebek«-ről („canes muti“) van szó.

Ámde nem nélkülözhetjük ez ügyben *magoknak a hölgyeknek* közreműködését sem.

A végveszélylyel fenyegetett madárvilág érdekében *minden hölgy* lehet a kimélet, a könyörület, az irgalom igéinek apostola a maga körében. Apostola lehet szóval s a mi fontosabb, *példával*, mert a puszta szó törpe a példaóriáshoz képest.

Ha jó példát ad; ha maga szalagokkal, virágokkal és csipkékkel díszített ruhát és kalapot visel: nem csak a szűkebb családi körhöz, hanem a tágasb rokonsági és ismeretségi körhöz tartozókat is könnyű lesz neki rábírnia, hogy kövessék példáját s hogy hagyjanak fel ők is azzal a divattal, mely a madárvilágot végromlással fenyegeti.

A hol több hasonló szellemű nemes érzésű hölgy találkozik, ott társulatot, egyesületet is alakíthatnak, hogy mennél kihatóbb legyen működésök s mennél gyorsabban érjenek célzt; mert nincs vesztegetni való idő! Hiszen ha az a madárirtással járó divat még csak néhány évig tart, a madárvilág nem létezik többé! —

*

Thewrewk Árpád.

Ez a lelkes »szózat« nem új; mi az orsz. Á. V. E. egy régibb naptárából vesszük. át. Főként a külföldi állatvédők évek óta fáradoznak rajta, hogy a madártoll és madártest visszatetsző divatát megszegjék. *Hermann Ottó* csak pár héttel ezelőtt is »*Ave Regina*« című gyönyörű cikkében, melyet a „*Pester Lloyd*«-ban tett közzé, e tárgyban fordul a női szív- és női lélekhez. Bár minél többen hallgatnák meg, bár minél többen követnék a Meiningeni Römhild, meg Arnstadt város hölgyeinek legujobb elhatározását, mikép *ezentúl nem tűrnek meg kalapjaikon madárholttesteket vagy szárnyakat!*

A szerk.

Példás vadkert.

Ez úton sétálva mentem a vadkertben,
Volt sok szarvas, melyben, egynehány seregben,
Sétáltak falkástúl dámvadak egy völgyben,
S járt a nyúl és róka ott lévő ligetben.

Melynek mély árkában vala berekesztve
Külömb csoportonként a farkas és medve,
S nyalta maga talpát a medve bömbölve,
Futkosott a farkas ordítva s ügetve.

Igen szép volt nézni nyúl bogdácsolását,
A ravasz rókának fürkésző járását,
Szelíd dámvadaknak együtt sétálását,
És a szarvasoknak sebes nyargalását.

De bezzeg nem tetszett farkas ordítása,
Lohogva s dobogva ügető futása,
Vérszopó medvének bömbölő mozgása,
S rút otromba talpán tett nyalakodása.

Néztem azért inkább erdei kanokat,
Melyek egy bokorban megvonták magokat,
S azokhoz nem messze láttam hiúzokat,
S közelre hozzájuk nyesteket s nyusztokat.

Láttam ugyanottan abban az árokban,
Tigris a párdüccozal lenni barátságban,
De egy nagy vadbika éppen akkor tájban,
Volt az oroszlánnal erős bajvívásban.

Szörnyű vala nézni miként viaskodtak,
Egymással küzködve vértajtéket fújtak,
S noha ugyan olykor egymástól elváltak,
De megint sebesen együvé rohantak.

Bikát az oroszlán meggyőzte elvégre,
Mihelyen, pediglen lecsapá a földre,
Azonnal mindjártát mene tőle félre,
S nem tapoda földön heverő testvére.

Ugyan természete minden oroszlánnak,
S ő természetével ékesült vadaknak;
Ha valamit egyszer a földre lecsapnak,
Földön hevertében arra nem tapodnak.

Láttam ott azon túl egy nagy elefántot,
Huszonkilencz embert hátán hordozhatott,
Tizenötöt könnyen orrán eltarthatott,
Foghatott amelylyel, s őihetett s vágthatott.

Megegyezett szépen az unikornissal,
 Nem is ellenkeztek ketten ők egymással,
 De az unikornis a rhinocerossal,
 Mintegy ingerkedett öklelő szúrással.

E vadakat nézve, elmém elgondolta
 Azok természetét, s tekintve vizsgálta,
 Tulajdonságokat forgatta s átlátta,
 S igen álmétkodva felette csudálta.

Mert a fenevadak együvé lékeznek,
 S ők nemők félével nem is ellenkeznek,
 Megalkusznak szépen s egyességben élnek,
 Tört pediglen soha egymásnak nem vetnek:

De ember emberrel tartja bajvívását,
 Sokszor is öldöklő barátját és társát,
 S ha végbe viheti földre lecsapását,
 Nem sokszor követi oroszlán szokását.

Gróf Kaphari István.
 (Élt: 1625—1704.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az *irgalmasság* és igazmondás el ne hagyjanak téged. Tedd azokat nyakad körül és ird szived tábláira. **Péld 3., 3.**

Adj nekem oh Istenem, irgalmat a szívembe, hogy ne maradjak érzéketlen más élőlény szomorúsága láttára.

Bglouffstein Ágnes grófnő.

Az általános részvétnek eszméje elengedhetetlen kelléke minden kedély-nemesbülésnek. Mindenütt, a hol csak tehetem, tettel és írásban, az állatvédelem sorompóiba állok és hálás érzelmekkel vagyok eltelve mindazon emberek iránt, kik e téren szegény, elkinzott teremtett társaink érdekében fáradoznak.

Suttner, Bertha báróné.

Csak a ki az emberszeretet erényével bír, képes részvétet érezni az állatok iránt is. Mert a ki kegyetlen tud lenni a védtelen állathoz, annál embertársai is hasztalan keresnének könyörületet.

B. Büttner Lina.

»Azokért szólalunk fel, kik magukért szólani nem tudnak.« Bölcs Salamon ebben a szép mondásában benne van minden állatvédő-egyesületnek — mit mondok: minden jó szív programja és feladata; oly program és feladat, mely meg volt az érző szíveknek régen, az állatvédő egyesületek keletkezése előtt és meglesz nemcsak ezeknek, de a világ végéig is.

Szóchy Károlyné.

Az állatok lelki világából.

A szarka értelméről.*

Írta az első részt: **Balassa György**, a másodikat: **Kardos Árpád**.

I.

Van itt Miskolczon az én jó főnökömnek egy szarkája, a mely mondhatom olyan okos és szelid, hogy bámulatot kelt. A háziakat egyenként megtudja különböztetni és mindeakit ismer. Ismeri különösen azokat, s egész tisztán és érthetően hívja, kik vele sűrűbben foglalkoznak és etetik. Így »nagysága«, »kisaszszony«, »Kata«, »Katikám«, (ez a szakácsnő) szól hozzájuk, ha meglátja őket. Az ő becses neve *Matykó*. Ha önön magának beszélget, a mi többször megtörténik, de különösen akkor, ha kedves eledelét, a túrót kapja; van akkor öröm, beszéd, ugrálás, kinálja magát erősen: »Na, na, Matykó, Matyikám, maty, maty, matykó«, s füttyent hozzá nagyokat.

Mindenféle szokatlan dologtól fél, s ijedten röpdös. Ha kutyát lát bejöni az udvarba, dugdos sa ennivalóját a kalitja minden zugába.

Minden idegen, a ki bejö az udvarra, az neki mind »János«. Igen, mert első hú gendozója János nevű szolga volt, s azt most folyton hívja. Én is »János« voltam neki egy ideig; de minthogy nem igen vagyunk jó barátok, mert igen sűrűn ingerkedtem vele, ha most meglát, rám kiált: »Te«, visszamondom neki hogy: te, s azonnal visszafelel: »Te« betyár; ilyenkor visszamondom neki: te vagy; ő rögtön kész a replikával: »vagy, vagy, vagy«! Sőt: mi több, oly gyönyörűen kaczag, mint egy fiatal gyermekleány.

Kaczag, ha eszébe jut, de különösen olyankor, ha hízva legve beszélgetnek hozzá, pl. ha becézgetve szólítja a háziasszony: »Matyikám, aranyos kis madaram«, erte a felelet rendszeren a hangos, csengő kaczagás. Azonkívül beszél még több-félét össze-vissza, ha kedve kerekedik vagy unatkozik. Hallottam tőle neveket: Vilma és Tera. Az utóbbi most kis cseléd a háznál; ha a szakácsnő hívja a leányt, akkor ő is segít: »Te, te, Tera«, — »Te Tera-gyere!«. Kérdezi a szakácsnőt: »Hogy vagy Kata?«. Ha felel neki, akkor beszél neki jó ideig felváltva: »Katikám, — Kata, Matykó, Vilma, te«. Igen gyorsan tanul, csak foglalkozni kell vele, de bizony ő sokat magának beszélget.

E szarka, minthogy teljesen szelid s nem vergődik a kalitkában, oly szép tollazattal rendelkezik, mintha csak ma került volna a fogságba.

*) E véghetetlen bájos és csodás kis rajz első része *Balassa György* tollából a »Természettudományi Közlöny«, 1897. év júniusi füzetében jelent meg, mire *Kardos Árpád* ugyanennek Közlöny, októberi számában írta meg egy másik Matyi, meg a »Miska« történetét.

II.

A szarka mint beszélő madár már régóta kedves madaram s így ahhoz a mit Balassa György e madár értelméről mond, néhány adattal én is hozzája szólhatók. Volt már birtokomba 5—6 példány is és valamennyi, még a legvénebbet sem véve ki, beszélő tehetségének számtalanszor igen fényes bizonyítékát adta. Nemcsak egyszerű szavakat, neveket, hanem hosszabb három, négy, sőt több szóból álló mondatokat is képes minden nehézség nélkül elmondani, különösen, ha e mondatok nagyrészt alhangu szavakból állanak. Az ilyen kifejezéseket: »Matyi jön«, »Matyi szomjas«, »Matyi rossz«, stb. egész könnyűséggel, élénken, tisztán képes kimondani és ha jó vagy inceselkedő kedvében van, szavait mindig kaczagással kíséri, mint a hogy azt Balassa tagtárs is írja. Ez adja ki a nagy különbséget, a mely a szarka és a papagáj vagy a holló beszédje között van. Így sohasem felejttem el, de talán senki, a ki tanuja volt az alább leírt többször ismétlődő jelenetnek: azt az élénk szóözönt és hangos lármás kaczagást, a melyet »Miska« nevű szarkám egy faágról hallatott, midőn az egyik haragosa, egy morózus természetű tót pesztonka a kutnál a vizeskorsóval megjelent. »Hanka, Hanka te, Hanka!« kiabálta többször egymásután, a mikor meglátta, hogy a leány a kuthoz megy. »Hanka vizet«, »Rossz Hanka vizet«, csacsogta tovább s fölrepült a kut mellett álló fára, s onnan kiabált tovább Hankára, a kit mód nélkül bosszantott a madár beszéde. »Ha-ha-hanka rossz, rossz, rossz. « »Te csunya Hanka, te csunya« fecsegte össze-vissza élénk hajlongások között, közbe-közbe nagyokat kaczagva. Éz a hajlangos és kaczagás nevetette meg a néző publikumot. A haragos pesztonka rendesen lefecskenkedzte egy kis vízzel, a mi azonban egy csöppet sem gátolta a további fecsegésben, legfeljebb egy-két ággal magasabbra repült s onnan folytatta csacsogását. Ha mind azt leírnám, a mit ez a Miska szarka csacsogni tudott, egész kis tanulmányt kellene megírnom, mert sokban vetélkedett Brehm Alfrédnek szürke jákó papagájával. A házi kutyával és egy szürke macskával nagyon jó barátságban élt; ez utóbbival sokszor eljátszadozott. Különösebb tetszett neki, ha a czirnos hosszú farkát csóváltgatta, s ezzel játszhatott. Ilyenkor olyan lármát csapott mindig, hogy a ház apraja-nagyja összesereglett a czicza-szarka komédiát nézni. És érdekes is volt azt nézni, hogyan ugrált Miska a czicza farka után, hogy kiabálta: »Miska, miaó, miaó«, s kapkodott utána. Az udvarbelieket, tizen vagy tizenketten voltak összesen, mind jól ismerte; a gyerekek elől óvatosan kitért, az öregeket nem félté, sőt egyik másik kedveltje is volt, s ezeket azután elkísérte a kapuig. Tollazata, minthogy az udvaron szabadon járkált, szép és tiszta volt. E tekintetben is kielégítette a madárkedvelő kíváncsiságait, annál is inkább, mert télen a kalitkában is megtartotta tollainak szépségét. A ki szabadon akarja tartani, bizvást teheti mert nem repül el. Ragaszkodó, hű természetű állat, s a megszokott, megkedvelt helytől nem szívesen távozik. A szabadban

élő szarkák is éveken át maradnak egy és ugyanazon a helyen, ha nem üldözik őket. Az én Miska szarkámnak egy nevezetességét kell itt megemlítenem, a melyért első sorban akartam e sorokat megírni, mivel a szarkának még semmiféle biográfiájában nem olvastam hasonló esetről.

Nem találtam adatot arra, hogy egyik vagy másik madár a pálinkát szeretné. Miska pedig nagyon szerette az édes pálinkát. Boldogult W. J. főhadnagy barátom, a ki tulajdonképen első tulajdonosa volt Miskának, kedveltette meg vele a borovicskát és köményes pálinkát.

Miska a pálinkától rendszeren berugott, még pedig annyira, hogy ilyenkor teljesen oda volt. Csendesen megvonult egy szögletbe, összehuzta testét, fejét lecsüggesztette, tollait felborzolta s így maradt egész nap, sőt néha másnap is. Ha barátom reggel fölkel, az volt az első dolga, hogy Miskát fölkeresse és meg-itassa. A madár pedig ennek szerfelett örült, ugrált, csacsogott, fölrepült a vállára, megcsipkedte a fülét és hangosan kiabálta: »Jóska pálinkát Miskának«, »Jóska, pálinkát«, »Miskának pálinkát«. És mikor Jóska eléje tartotta a kis üveget, a maga természetes hangján csergett.

Ez a pálinkaivás lett később Miska végveszedelme, mert egy alkalommal becsipvén a borovicskától, a szénapadláson vonta meg magát, a hol egy idegen macska a menekülni nem tudó Miskát, nem tekintve az ő bőséges tudományát, fölfalatozta.

(Bámulatos csakugyan e szegény kis madárcák értelmessége; de — nem tehetünk róla — nagyobb mint a bámulat eszükön: a részvét, a szánalom, árva sorsukon. Tudjuk, hogy igen sokszor nem rosszszívűségből történik, csak az ember önző szeretete kifolyásaként, hogy rebbá teszik a gyöngé, védtelen állatot. De há már a szabadságától megfosztják a szegény teremtet, ne fosszák meg egyszersmind a társaitól is: Kérjük a jószívűeket, hogy ne zárjanak el egy állatot magányosan; hagyjanak, adjanak neki társat. A legsúlyosabb bűnökért becsukott emberi fogolyt sem fosztják meg attól, hogy legalább itt-ott emberekkel érintkezzék, beszéljen.)

A berlini A. V. E. ügyvivőjének felesége, Beringer Meta, ki 14 évvel ezelőtt kezdte áldásos működését az állatok védelmére, pár héttel ezelőtt elhunyt. Egy órával halála előtt még a következő sorokat írta, mintegy végrendelete gyanánt: »Utolsó órámban üdvözlöm még barátaimat és minden jó embert, és kérem őket, hogy folytassák életem munkáját. Főként arra kérem őket: gondoskodjanak arról, hogy az irgalmat s a szánalmat az állatok iránt is már az iskolában vessék és ápolják a gyermekek szívében; és akkor nem fog elmaradni, hogy az irgalom és szolgálatkészség az emberek iránt is növekedjék.« — Mily igazán szerette ez a nő az állatokat, mily buzgón és lelkesen viselte a szívén a szegény némán tűrő s magát védeni nem tudó állatok sorsát, hogy életének utolsó perceiben is velük foglalkozott!

A lánczoskúya télen.

(A „Rigara Hausfrauen — Ztg.“-ból. Sz. L. J.)

Az emberek téltre a legkellemesebben rendezik be lakásaitkat. A lovak és marhák istállóját pontosan gondozzák, csak a szegény kutyákat, t. i. azokat a szerencsétlen teremteseket, amelyek egész éven át a lánczhoz vannak verve nyitott házikóban, rossz alomban, nagyon is gyakran elfelejtik az emberek, Mit csináljunk, hogy e szájalomra méltó állat mostoha sorsát javítsuk? Mindenekelőtt javítsuk ki jól házikóitát, tömjünk be minden hasadékot, hogy szél és eső ne hatolhasson belé. Aztán jó sok szénát és szalmát kell bele rakni, hogy a test lehetőleg puhán és melegen fekhessék. Ezt a szénát és szalmát legalább minden ötödik nap meg kell ujítani, mert piszok és féreg gyülemlik meg benne. A kunyhó bejárata felül szegezünk fel valami takarófélét, a melynek le kell csüngni egészen a földre, hogy a fagyos szelet sentartja. A házikó környékét mindennap tisztítani kell épp úgy, mint a kutyának víz- és eledeltartóját. *Okvetlen szükséges, hogy a kutya nappal több órán át szabadon futkosson*, hogy a mozgás által felmelegedjen, inait és izmait erősítse s a beálló merevséget megakadályozza. A nagy hideg ellen és betegségeknek elejét véve, a szegény házőrzőt december, január és február havában valamely meleg istállóban kellene tartani — onan is meghallja ő a legkisebb zajt — vagy legalább kunyhóját szalmával és földdel erősen be kell takarni.

Hányszor lehet egész éjszakákon át hallani a hidegtől remegő szegény állat nyüszörgését és szükölését. A gazdája ennek hallatára is vagy nagyon jól elalszik, vagy kimegy és korbáccsal, bottal elhallgattatja négy lábu hú szolgáját; és sokszor, sőt szinte mindig csak éhség és hideg által lesz a szegény kutya igazán vaddá.

Télen mindegyik a hidegnek kitett állatnak szüksége van több táplálékra mint nyáron, mert az éhező test kevésbé képes ellentálni a hidegnek, mint a jól táplált. Legalább egy meleg étel napjában okyellen szükséges. Nem is ingyen kapja szegény állat, hanem nagyon is megszolgálja érte a gazdáját.

Téli fecskék. Nem minden fecske költözik ősszel az enyhe déli tájakra. Egy angol természetbuvár a múlt télen ugyanis két fecskét figyelt meg, amelyek nem költöztek el a hideg elől. Hogy mi marasztalta őket a hideg északon, nem tudta kideríteni, de ott maradtak. Az egyik bele is pusztult a nagy hidegbe, de a másik alkalmas buvóhelyet talált, hol meghuzta magát a tél dühé elől és csak akkor merészkedett elő, mikor már a többi fecskék is visszatérőben voltak.

Állatkórházak Indiában.

Ismeretes dolog, hogy az indiaiaknak sok állatkórházuk van. A londoni ázsiai társaság erről nemrég egyik Bombayban élő tengeri-hajótisztje útján bővebb és autentikus híreket kapott. A bramanusok alapította Surate-i kórházban igen sok állat, főképp beteg tehenek és bivalyok vannak; de beteg juhok, kecskék, kakast és csirkét is lehet ott látni. Minden állatot felvesznek, kivétel nélkül, akár honnan, akár hányat hoznak is. Az intéze bejáratánál van egy 25 láb hosszú laház, a melyben buzával táplálnak rengeteg mennyiségű és minden fajtájú — rovar; oly iszonyu sok rovar, hogy a kiszort eledelből nem látni semmit sem, csak a rajta levő nagy, időmtalan élőtömeget. A nyugati India minden nagy városában vannak hasonló kórházak.

Aryar városában a tudosító a templom szomszédságában patkány-kórházat is látott; 5000 patkány volt benn; liszttel táplálták őket, mely táplálék költségét úgy fedezik, hogy a város lakói külön-külön kis taxát szednek be.

Itt láthatjuk mennyire méhet a tulzás a jóban is; nálunk többnyire csak azt vehetjük észre, hogy mennyire megy a kegyetlenség vagy a közöny.

Háborúban működő kutyák.

Az »Über Land und Meer« egyik legutóbbi száma hozta a Potsdamban állomásozó német gárda-vadászezred hét hadi kutyájának képét. Szép »Habt Acht« helyzetben állanak a kedves, okos kutyák, mind a hét fekete, rövidszőrű vizsla, uszkar és komondor.

Minden szakasznak van egy-két ilyen kutyája, egy-egy vezetővel, a ki csak délelőtt vesz részt a szakasz szolgálatában, a délutánját pedig a kutyák tanítására fordítja; a kutyát arra tanítja, hogy jelentéseket és történeteket vigyen-hozzon, továbbá hogy külön-módon ugasson, ha megsebesített vagy meghalt katonára akad. Rendkívül érdekes és hálás egy feladat, melynek élén Perponcher-Sedlitzky gróf, a gárda-vadászezred hadnagya áll. Meg is nyerte türelmes, emberséges és észes eljárásáért és négylábú tanítványainak magas intelligenciájáért a drezdai kutyakiállításán az első szász, meg az első porosz díjat. Gróf Perponcher eredményei is megerősítik azt az ismételtényt, hogy az állatok értelmiségét nagyban lehet emelni és értékesíteni az emberiség kultúrájának történetében — türellemmel, szép szóval, szeretetteljes bánásmóddal.

A bicyclista papagája.

New-York boulevardjain mindennap láthatni egy bicyclista úriembert, a kinek járműve felső rudján egy szép zöld papagály ül. A mint tolongásba jönnek, az okos madár alkialtja magát: *Kigózz!* és mindenki kitér az útból, helyet csinálva a bicyclistának.

Lovaink kinjairól.

Minden városi lakosnak, sajnos, elég sokszor van alkalmja, hogy megbotránkozással vegyen tudomást azokról az állatkinzásokról, a melyekben a kocsisok a szegény lovakat részesítik. Ezek a kinzások lelketlen, eldurvult emberek cselekményei és többnyire onnan származnak, hogy a tulajdonosok tulságos nagy munkát követelnek a szegény állatoktól. Sokszor látjuk, hogy a kocsis minden igazi ok nélkül üti a lovát pusztá kedvtelésből. Azt gyakran van alkalmunk tapasztalni, hogy a divatnak hódolva, a lovakat oly szerszámozással látják el, a melyek miatt szinte képtelenek az ígát húzni. Ez többnyire a lovakkal való bánásmód nem-tudásának az eredménye.

Azt hiszem, hogy a lovaknak való kinzását úgy lehetne megakadályozni, ha a kocsisokat megtanítanák arra, hogy *az állat épügy érzi a fájdalmat, mint az ember* és a rossz bánásmód épügy sújtja, mint az embert. Meg kell őket tanítani arra, hogy miként kell az állatot ápolni, etetni, itatni, hogyan kell szerszámozni, kocsiba fogni, hajtani s mennyi munkát szabad tőle követelni, hogy állatkinzássá ne fajuljon. Azt hiszem, hogy úgy a tulajdonosok, mint a megkínzott állatoknak az érdekében lenne az, hogyha a nagy városokban kurzusokat rendeznének a lóápolók és a kocsisok számára és ezekben a kurzusokban megtanítanák őket arra, hogyan bánjanak az állatokkal.

Kétségtelen az is, hogy az állat testén végrehajtott csonkítások állatkinzás számba mennek, *nagyon elitélendőnek tartom a lófarok-kurtitást*, a mely sok esetben fájdalmas sebeket von maga után, melyek nehezen gyógyulnak; sőt elfekélyesednek és nem ritkán az állat halálát vonják maguk után. Másrészt *a rövid farku állat nem tudja kinzóiit: a legyeket elhajtani testéről*. A szemlélő gyakran láthatja, hogy milyen munkát végez a rövid farku ló a fejével, a lábaival, hogy a légyektől megszabaduljon; hogyha farkát nem kurtították volna meg, kényelmesen kergethetné el kinzóiit. Ha a lovat luxus czélokra használják, akkor még tűrhető a megkurtított farku ló sorsa, de mint ígás lónak a nap égető hevében kell állania, akkor tűrhetetlenek szenvedései.

Másik kinzása a lovaknak az, hogy *helytelenül vasalják őket*. A patkó arra való, hogy megvédje a ló körmét a kopástól, hogy megakadályozza a csuszást, hogy a terhet az állat könnyebben huzzassa. S sokszor azt tapasztaljuk, hogy az állat olyan patkókkal van ellátva, a melyeket semmiféle szeg nem tart, minek következtése, hogy a patkó elkopik, a lovak elcsuszznak, a mit különösen télen gyakran láthatunk, hogy egyik ló a másikra zuhan. Az ilyen esések persze fájdalmat okoznak a lónak; ezért az ígás lovak minden télen csavaros sarkos patkóval látandók el.

Az is kétségtelen, hogy a különböző szerszámok, pl. a *szemvédők*, a melyek a karitáron vannak alkalmazva, a fejfenntartó, a fel-lehuzó készülékek, többé-kevésbé terhelik az állatot s sok esetben kinozzák; *főleg a szemvédők* azok, a melyek, ha rosszak, *kinozzák az állatot*, mert egyre ütik a szemet, a melyen

kisebb-nagyobb zuzódást és gyulladást idéznek elő. A szemvédők általában *feleslegesek*, mert a lovat, a mely nem látja, hogy hátulról mi közeledik felé, ijedőssé teszi. Kivánatosnak tartom, hogy a fuvaros-lovakra *szemvédőket ne alkalmazzanak* és hogy az illetékes hatóság tiltsa el azoknak a szemvédőknek a használatát, a melyek nyilvánvalóan rosszak és az állatot kínozzák.

Még egy-két dologra szeretném a figyelmet felhívni. Egyes lovak, a melyek a városban szolgálatot tesznek, *nem tudnak hirtelen megállani* és ilyenkor mindig nagy munkát végeznek; sokszor látjuk, hogy négy lábukon csusznak, hogy csak megállni tudjanak. Ilyenkor a *szerszámuk hátukat súlyosan megsértik*, megütik, a miből súlyosabb természetű bajok származhatnak, melyek nehezen gyógyulnak és sok esetben az állat halálát okozzák. Sokkal könnyebben állnának meg az egyfogatu kocsik akkor, ha a szerszámoknál egy olyan szíj volna alkalmazva, mint van a hegyi lovaknál, a melyek hegyről lefelé húznak terhet. Ez az ugynevezett hátszíj, a melyet két oldalról a rudhoz erősítenek, úgy hogy könnyen tartja segélyével a ló a kocsit. Használják a féket is, de ez nem igen alkalmas, mert hirtelen nem tud vele bántani a kocsis, mert a gyepelővel van elfogalva; *hátszíj alkalmazásánál azonban nyomban megtörténhetik a megállás.*

Végül igen szükségesnek és sürgősnek tartom, hogy nagy városokban a *lóhúst kimérjék*. Mert ezzel három célt érünk el: 1. *lótényésztés emelkednék*, miután több lóra lenne szükség, többet tenyészténe; 2. a szegény emberek olcsó, jó és tápláló *eledelhez* jutnának; és 3. azok a lovak, a melyeknek az élet, a munka már teher, egyszerre megszabadulnának szenvedéseiktől, mert egy csapással levágnák őket. Helyes volna, minthogy lépések erre nézve már az állatorvosi akadémia részéről, valamint az országos Állatvédő Egyesület részéről is történtek, megsürgetni a hatóságokat, hogy a lóhús kimérését engedjék meg.

Végül még egyet. Tudjuk azt, hogy a rendőrség nagyobb városokban nem engedi meg, hogy munkában használjanak fekélyes vagy sebekkel borított állatokat. *Ezt a tilalmat ki kellene terjeszteni a kehes lovakra is.* Ezeket is ki kellene venni a forgalomból, mert ezek a szegény állatok munka közben nagy fájdalmakat szenvednek, izzadnak s alig tudnak járni.

Ezekben voltam bátor összefoglalni mindazt, a mit a lovak bajairól tapasztalatból tudok és a mikről minden szemlélő meggyőződést szerezhet.

Dr. Flósz Béla,
a budapesti állat-akadémia tanára.

Szelid oroszlánja van Rothschild Alfréd bárónak. A házban és kertben úgy kíséri mint a kutya. A még fiatal állat naponta mintegy 5 font ürühúst kap rizsszel keverve.

HIREK.

Albert, a szász király ő felsége abban a ritka szerencsében részesítette a lipcsei A. V. E.-t, hogy ezen egyesület védnökségét elvállalta.

Állat-védő-egyesületek. Magyarországon van 5 egyesület, és pedig: Budapesten, Kolozsvárt, Kassán, Temesvárott és Zágrábban. Ausztriában 15, köztük Bécsnek van 9 fiókja.

Németországnak 192, Franciaországnak 12, Olaszországnak 10, Spanyolorzágnak 5, Portugáliának 2, Svájcznak 22, Németalföldnek 12, Belgiumnak 2, Dánországnak 51, köztük a „Londoni-Egyesület”-nek van 203 fiókja. Oroszországnak 37. Tehát Európában 609; Amerikában 124, Afrikában 10, Ázsiában 8 és Ausztráliában 8. Az egész földön 759 állat-védő-egyesület áll fenn.

Parlaghi Vilma, mint állatvédő. A „Thier- u. Menschenfreund” című berlini A. V. E.-i közlöny deczemberi füzetében egész terjedelmében hozza Parlaghi Vilma festőművésznő dr. Bosse, porosz közoktatásügyi miniszterhez a vivisectió eltörlése dolgában írt levelét, melyben élénk színekkel festi a vivisectió gyakorlatában rejülő barbarizmust s a tudománynak ezt a segédeszközét a XIX. század fekélyének nevezi. Felkéri benne a minisztert, hogy terjesszen a képviselőház elé oly törvényjavaslatot, a mely a legnagyobb büntetéssel sújtsa azokat, a kik egy állatot elevenen bonczolnának.

Felhívás előfizetésre.

Nincsen egyesület, mely annyira a közönség tényleges közreműködésére lenne utalva, mint az A. V. E.; egyedül nem tehet szinte semmit; számos részvevő munka- és civtársaktól támogatva, sokat elérhet. De a mellett nincsen egyetlen egyesület sem, a melynek ily esélyes tagdíja volna, és egyetlen sem, a mely tagjainak olyan kedvezményt nyújtana, mint az A. V. E. Egyesületünk, bár még kezdő és szegény, mégis a nagy és gazdag külföldi A. V. E.-ek mintájára, melyeknek minden évben pár nagyobb adomány jut, egy legalább három forint értékű havi közlönyt ingyen küld tagjainak.

Szívesen kérjük a t. közönséget, hogy az állatvédelem eszméjét támogatva, minél többen álljanak be, minél többen szerezzék tagokát az A. V. E. számára, előfizetést e kis lapnak, mely az állatvédelem eszméjét ismertetni és terjesztetni, az állatokhoz való szeretetet gerjesztetni és táplálni akarja. Ha mindenki, a kihez lapunkat e kéréssel elküldjük, csak 1 tagot is szerez, már nagy szolgálatot tesz ügyünknek, a szegény elkínzott állatok érdekének. Nagyon kérjük a t. tagokat, az állatvédelem barátjait általában, hogy e kis lap iránt, az érdeklődő szeretettel leírják, ne tagadják meg tőlünk, ügyünkétől.

Károlyi Károlyné.